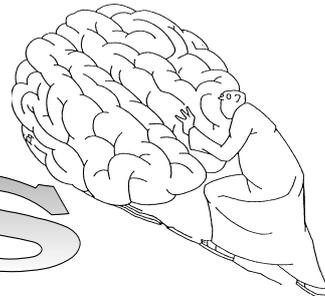

SISYFOS

Paranormální svět českých médií

Věra Nosková

Předneseno na 1. konferenci Českého klubu skeptiků

Paranormální svět českých médií mě vlastně před léty vyburcoval k tomu, že jsem za pomoci dr. Jiřího Grygara dala dohromady přípravný výbor pozdějšího Českého klubu skeptiků Sisyfos. Žila jsem v té době jako redaktorka bulvárního Blesk magazínu v samém středu paranormality, a moje jistá střízlivost tváří v tvář záplavě okultismu všeho druhu se okolí jevila jako výstřednost, sucharství až zbedněnost. Hledala jsem spřízněné duše, toužila jsem po tom, znát co nejvíce odborníků, na něž se budu moci obracet jako novinářka. Jsem moc ráda, že pozdější Český klub skeptiků přerostl v originální a potřebnou občanskou organizaci.

Chtěla bych být ve svém referátu konkrétní, ale zároveň podhalit psychologické, ekonomické a další motivace redaktorů a strategii médií.

Senzibilové, kartáčky, jasnovidci, psychotronici, léčitelé, astrolodgové, okultisté a záhadologové jsou u nás už nějaký čas oblíbenými mediálními hvězdami. Zábavné, společenské, bulvární, ženské a někdy i takzvané seriózní časopisy a pořady žonglují s negativní a pozitivní energií, spekulují o kontaktních setkáních s mimozemšťany nebo s duchy, o geopatogenních zónách, zázračných uzdraveních, vyplněných proroctvích a předtuchách, telepatii, šamanství... Skeptického, racionálního i jen střízlivého člověka může tato záplava iritovat, znechucovat, nebo se jí může pochmurně bavit. Přesto bychom měli vzít v úvahu, že redaktoři a média vycházejí vstříc jistě lidské potřebě. Ty články a pořady, ať už se nám jeví sebehloupejší, jsou svým způsobem „ztělesněná“ snění lidské duše po pohádkách a zázracích, jsou v nich obsaženy také iracionální obavy a strach (ale zároveň psychologická potřeba je zmnožovat (?), což dokazuje mimo jiné obliba hororů).

Pozornějšímu a bystřejšímu konzumentovi nemůže ujít, že jde často o bezduché a zvanivě fantazirování počítající s ochotou lidí zatratit „nudné školské vědomosti“ a vyměnit střízlivý rozum za lehkověrnost a blouznění. Na Primě v pořadu Záhady a mystéria se televizní štáb snažil například zkontaktovat zvikovského raráška. Odtud je už jen krůček k reportáži ze života českých hashrmanů či hejkalů. Potřeba laciného efektu, s jehož pomocí se takové pořady konstruují, se prozradila, když do pořadu věnovaného upírům byl přizván zpěvák Daniel Hůlka, který si pěstoval v té době démonický imidž a ztělesňoval na jevišti hraběte Dracula. V té chvíli vyšlo najevo, že pořad není stopováním pravdy, jak moderátor proklamoval, ale jen gulášem kuriozit. Moderátor Záhady a mystérií, Jiří Podzimek, patří k redaktorům, kteří přistupují ke své práci bez iluzí. To co dělají, je prostě jen dobře zaplacený džob.

Redaktory zabývající se záhadami lze totiž rozdělit přibližně do dvou skupin. Osobně jsem poznala především redaktorky, které v okulní praktiky, magii, astrologii atd. věří. Nejen to. Pátrají po dalších projevech paranormality, vyhledávají její představitele. Blábolí o těchto věcech téměř ve svatém vytržení,

Z OBSAHU

Paranormální svět českých médií (V. Nosková)	1
Mým nepolepšitelným novinářům (J. Grygar)	2
Genově manipulované odrůdy (E. Pekárková)	3
Jeho úspěch zachránil životy dalším následovníkům (J. Heřt)	4
Harmonie (O. Kracíková)	5
K fejetonu V. Noskové: Ten muž chce pomáhat lidem (J. Kříž)	6
A ještě malý dodatek k pomáhání lidem (V. Nosková)	6
Zpráva o činnosti ČKS Sisyfos za r. 1999	6
9. Konference ECSO v Maastrichtu	7
1. celostátní konference ČKS Sisyfos	7
V. Mornstein: Utopený Archimedes – recenze a ukázky	9
Z našeho pohledu	10
Z druhého břehu	11

nosí amulety, navštěvují kartáčky a píšou o tom všem s nakažlivou spontánností. Druhou sortou jsou redaktoři - cynici, bývají to spíš muži. Nemají potřebu pít se po nějaké pravdě, stranit rozumu, sbírat fakta. Napíšou cokoliv o čemkoliv. Klidně si vymýšlejí. Pohrdají čtenářem, posluchačem, divákem. Kdysi jsem četla v povídce Isaaka Babela zmínku o kuchaři, který pohrdal lidstvem, protože si lidi zredukoval jen na pracující čelisti a žaludky. Redaktor tohoto typu zase pohrdá mediálními konzumenty. Cynik ví, že ať napíše cokoliv, vždy se najde masa lidí, která tomu uvěří. Bývá to člověk, který má svou práci přesto rád. Je slušně zaplacen a nebývá namáhavá. Působí tu také jakýsi zvrhlý psychologický mechanismus, přinášející jistý druh potěšení. Máte-li zjevný důvod pohrdat lidmi, stoupá tím vaše sebehodnocení. Neboť redaktor ví, že jde o lži, je do pozadí článku zasvěcený, v duchu se pochechtává. Příjemci jeho blábolů, ti jelímanci, jen žasnou, dívají se, věří. Jsou to jako u onoho kuchaře pouhé „pracující čelisti“. Baron Prášil je proti těmto novodobým „vypravěčům“ ctihodný džentlmen.

Protože veřejnost má už termíny, jako je negativní a pozitivní energie, psychotronické působení, aura atd. svým způsobem „zažítá“, média už ani tvrzení odporující přírodním zákonům nezpochybňují. Naopak, tváří se, jako by věc byla ověřenou skutečností, a někdy dokonce uvádějí, že celou záležitost věda či vědci potvrzují. Ocitne-li se ovšem člověk poblíž tajemného jevu či osob „obdařených zvláštními schopnostmi“, zažívá mnohdy skutečnost, která je k mediálnímu zpracování módního tématu v naprostém protikladu. Například český lékař Miroslav Munclinger z Jihoafrické republiky působící v nemocnici města Durbanu, říká o skutečných šamanech toto: „Za šamany a jejich „práci“ se tyčí doslova hory mrtvol. Kromě jiného roznášejí masové AIDS či způsobují sepsi končící smrtí nebo gangrénu s následkem amputace údu, když jedním oštěpem a „na jeden zátah“ provádějí na skupinách chlapců rituální obřizku. Jejich pacienti k nám do nemocnice často přijdou už jen zemřít.“ Tato informace se ovšem ocitla jen v našem Zpravodaji Sisyfos. K českým obdivovatelům a vyznavačům šamanismu se jistě nedostala.

Iracionální přístup ke skutečnosti je mnoha lidem vlastní. Zřejmě také proto, že nás málokterý kantor dokázal ve škole nadchnout, vtisknout poznávání pečeť dobrodružství. Snad také vzpomínka na nudu ve školních lavicích žene některé lidi do „vzpoury“ proti „nezáživným školským pravdám“. Představa levitace je rozhodně zajímavější než zákony gravitace, telepatie je úžasnější než zevšednělý telefon, a jasnovidectví je vůbec bezkonkurenční. Na populárnosti iracionálních tvrzení a těch, kteří je šíří (a profitují z nich) se podílí také fakt, že mnozí lidé často nejsou s to rozeznat fikci od skutečnosti. Tolik si přejí, aby To byla pravda, až se lákavý či vzrušující fenomén pro ně pravdou stává, navzdory do očí bijící realitě. Je to až banální úkaz, známý například z dob někdejšího vysílání seriálu Nemocnice na kraji města, kdy diváci psali do televize a prosili, aby je odoperoval sympatický primář Sova (herec Chudík). Zvláště sugestivní jsou sci-fi příběhy, a největší úspěch zřejmě zaznamenal seriál Akta X, který navíc chytře simuloval postupy pátrací žurnalistiky, takže vymyšlené kauzy se tvářily velmi věrohodně.

Přece by nám nelhali?! tkví nejspíš v podvědomí leckterého mediálního komentátoře. Ale pročpak ne? Vždyť přece lhát je snadné! K šíření iracionality v populaci přispívá i jistý respekt k tištěnému slovu a vůbec k médiím. V lidech se navzdory trpkým zkušenostem z minulého režimu udržuje jakási matná představa, že lhát, blufovat a deformovat fakta masově se hned tak každý neodváží, že to prostě není jen tak. Je to ale mnohem lehčí, než vyprávět nesmysly z očí do očí jedinci, ten má možnost oponovat, nebo se nám může dokonce vysmát.

Konzumentovi bývají často nabídnuty k věření uchvacující reportáže s ironickým úšklebkem v redakčním zákulisí. Někdejší redaktorka Blesk magazínu, která v článku s nadšením popisovala obskurní kurz tak zvané Silvovy metody kontroly mysli, se mezi kolegy o svých faktických poznatcích a zážitcích z kurzu vyjadřovala s posměšným despektem. Jenže co naplat. Čtenáři, posluchači, diváci chtějí své porce nevšednosti, chtějí vzhlížet k juridivostem. Takové je přesvědčení mnohých redaktorů. A dodají jim je dokonce i v případě, kdy oni sami zjistí podezřelé praktiky divotvorců.

Příklon k iracionalitě v médiích vyvěrá ale především z novodobého posunu ve vnímání světa a sebe sama celou

euroamerickou civilizací. V Asii a Africe iracionalita prostupuje život jednotlivců i společnosti odjakživa a bez přerušení a bývá mnohdy příčinou slepých cest, neúspěchu a společenských katastrof. Zjednodušeně řečeno, iracionalita počítá s emocemi, zatímco skepticismus a kritický rozum se radí s chladnější racionality. Emoce jsou podobné ohni. Snadno se vznítí a masově rozšířené a vysoko vzepjaté mohou napáchat nedozírné škody. Jako příklad jsou na ráně náboženská masová hnutí, netolerantní, slepá, plná emocí, ničení i vraždění, nebo iracionalita totalitních státních ideologií, vystupňovaná emocionální propagandou do oblouznění a téměř zpitomení mas. Mnohý z nás to viděl či zažil na vlastní kůži.

Jenže euroamerická civilizace hospodářsky i kulturně expandovala především díky racionalitě, kterou kdysi zrodila plodná antika. Náš věk, bohužel, v posledních desetiletích racionality v populaci nerozvíjí, spíš ji opouští. Vlna pavědy a iracionálních představ zasáhla západní svět v čele se Spojenými státy už koncem šedesátých let. Vzniklo tak otevřené pole pro manipulaci stále větším počtem lidí, kteří jsou připraveni a dychtiví víry téměř v cokoli. Je pravděpodobné, že tato konjunktura je reakcí na období racionality a vědy. To lze ale těžko doložit a nerada bych se do takových úvah a spekulací pouštěla právě v tomto příspěvku, který je tematicky a rozsahem omezen.

Se vznikem západních hodnot jako je demokracie či osobní svoboda souvisel i „objev“ kritického myšlení, kterým lze úspěšně čelit manipulaci a pošestilým úsudkům i činům. V knize Paula Johnsona Nepřátelé společnosti můžeme číst: „Dá se říct, že kultivace kritického myšlení nejen rozšířila lidské obzory, ale málem vytvořila novou lidskou bytost: vedle dogmatického člověka starého světa se objevilo nové stvoření - člověk kritický. V jedné části světa se přinejmenším na nějaký čas porušila tradice, podle níž se uznávaná Pravda předávala v nezměnné podobě. To byl počátek vědecké metody a program pro spojitě se vyvíjející společnost. V tomto rozhodujícím okamžiku člověk neobyčejně posílil své šance na přežití.“

Fakt, že v současné době je racionality a kritické myšlení na ústupu, jak mimo jiné signalizují média, může být jen módním výkyvem, ale také dlouhodobým trendem, který by mohl mít pro lidstvo neblahé důsledky.

Mým nepolepšitelným novinářům

Jiří Grygar

Rozhodně si nemyslím o novinářském cechu nic špatného. Víím, jak je obtížné držet krok s přívalem informací v jediném úzkém vědeckém oboru, a novinář má být skoro něco jako Děd Vševěd. Přece jen mne však ohromuje míra důvěřivosti, s níž mnozí novináři či redaktori přijímají a dále šíří neuvěřitelné bludy.

Souběžně s tím, jak se přírodní vědy s námahou, leč i nemalými úspěchy, dobírají nových poznatků o světě, roste i aktivita zvláštních bytostí, jimž Rusové říkají výstižně „okolonaučnyje prochodimcy“, a ti se na rozdíl od vědců těší nepochopitelné přízni téměř veškerých sdělovacích prostředků.

Není to ještě tak dávno, kdy údajní senzibilové hledali uneseného malého synka v Dánsku či Polsku, zatímco ve skutečnosti byl stále doma v Čechách a našla ho fakticky pozorná matrikářka. Mezitím jiní borci nescíslněkrát tvrdili, že odhalili pachatele zákeřných atentátů na Staroměstském náměstí a na Hostivarské přehradě, ač oba atentáty zůstávají dodnes nevyřešeny.

Zahraniční experti zase předvíjali hrozné katastrofy při tzv. konjunkci, seřazení planet na přímce 10. března 1982. Já jsem tehdy dostával kritické dopisy, když jsem proti takovým pověrám veřejně vystupoval, jako že jsem pyšný a nepřipouštím diskusi o otevřených problémech vědy. Rovněž tak nějak zapadlo, že si princezna Diana vydržovala hned čtyři astrology (asi pro potvrzení věštb z nezávislých pramenů?).

Blížící se konec tisíciletí a speciálně pak nedávné zatmění Slunce vyvolalo doslova přival pitomostí ve sdělovacích prostředcích, což mi připadá opravdu nedůstojné v době faxu,

mobilu, internetu, družicové televize a superpočítačů.

Blouznivci sestoupili z hor, aby nás děšili dalším seřazením planet 5. května 2000, případně synergickým efektem téhož ve spojení s úplným zatměním Slunce 11. srpna 1999. Místo aby z obrazovek televizorů, radiových přijímačů a ze stránek novin a časopisů k nám hovořili odborníci, vidíme a čteme o nostradamech, sibylách, astrolozích (ti se navíc ještě dělí na neseriózní a seriózní!) a dalších vědmách či věstcích. Pokud by si všichni tyto šarlatáni hráli na svém absurdním písečku někde v podpalubí IV. cenové skupiny, nic proti tomu - ale opravdu nechápu, proč se jim dostává královské publicity vinou nesvědomitých či snad dočastých zhloupilých novinářů?

Celostátní deník Slovo otiskl 30. 7. 1999 předpověď jistého RNDr. (!!) V. Marka, CSc. (!!!) z Prahy, že úplné zatmění Slunce nad Českem se odehraje o polednách 18. září 1999 (ten den byl Měsíc těsně po první čtvrti, jak i zcela nezkušený redaktor může zjistit pohledem do běžného kalendáře) a bude prý trvat 7 min. 34 s. Této nehoráznosti věnovaly údajně seriózní noviny celý dlouhý sloupek.

Pražský deník Metro otiskl 19. 8. 1999 na titulní stránce portrét zvláště vykutáleného renesančního šarlatána Michaela Nostradama s titulkem „Přijde Král Strachu“ a k tomu celostránkový článek Vladimíra Mátyla, plný blábolu o morfickém poli na pomezí kvantové fyziky, biologie a psychologie. „Naštěstí“ o den dříve v prestižních Událostech České televize oznámil hlasatel vyjeveným divákům, že „podle seriózních (!!) astrologů je Nostradamova předpověď o zkáze světa nesmysl“. Ostatně již letos na jaře sdělili Lidové noviny svým intelektuálně nejnáročnějším čtenářům, že dr. Vladimír Železný spolupracoval na televizním seriálu „Okna vesmíru dokořán“ se

známým astrologem dr. Vladimírem Grygarem.

Lze se pak vůbec divit, že pětina našich občanů (země, která se kdysi honosila vzdělaností svých obyvatel) se podle průzkumu veřejného mínění jedinečně krásného přírodního úkazu - jímž úplné zatmění Slunce bezpochyby je - obávala? Dotazování se opravdu upřímně hrozilo katastrof ba i definitivního konce světa.

Genově manipulované odrůdy

Eva Pekárková

Šlechtění je obor, vytvářející nové odrůdy zemědělských plodin, které jsou alespoň v některých vlastnostech lepší než odrůdy dosavadní. Má velice starou tradici, protože o zlepšování vlastností původně planých a později pěstovaných rostlin se snažili už naši dávní předkové, zakladatelé zemědělství v 5. tisíciletí před n. l. Používali k tomu po mnoho staletí jedinou metodu - výběr nejlepších rostlin, z nichž získávali semena k dalšímu rozmnožování. Přestože nevěděli nic o dědičnosti a jejich výběr byl proto málo účinný, dali během nesčetných generací vznik kulturním rostlinám.

Ke zlomu v rychlosti šlechtitelského pokroku přispělo především poznání pohlavnosti rostlin (Koelreuter, 1761), které otevřelo cestu k záměrnému křížení, a formulování základních zákonů dědičnosti (Mendel, 1865), které umožnilo řídit se poznatky o dědičnosti jednotlivých znaků. Objevení struktury DNK jako hmotné podstaty dědičnosti (Crick, Watson, 1953) pak otevřelo cestu k dosud nejprogressivnějšímu posunu, ke genetickému mapování a genovým manipulacím, které využívá i současné šlechtění. Nejde ovšem vůbec o nějakou umělou tvorbu žádoucích genů, nýbrž jen o vyhledání přirozeného nositele užitečného genu, izolaci tohoto genu pomocí oddělovacích restriktivních enzymů a následné umělé vnesení do genomu stávající rostliny, které žádoucí gen chybí.

Odrůdy získané genovou manipulací neboli transgenozí zaujímají dnes ve světě už značně velké plochy. V r. 1999 to bylo 40 milionů hektarů (především v USA a v Kanadě) a odhaduje se, že se těmito odrůdami dnes živí 150 milionů lidí. V r. 1998 bylo v USA povoleno k pěstování 30, v EU 10 transgenních odrůd. A k povolení bylo přihlášeno dalších 1541 odrůd v USA a 370 odrůd v EU. Nejvíce jsou mezi nimi zastoupeny odrůdy brambor (USA 332, EU 127), rajčat (USA 369, EU 67), sóji (USA 329, EU 10), tabáku (USA 114, EU 8), bavlníku (USA 237, EU 14) a slunečnice (USA 10, EU 10). Jejich hlavním přínosem je rezistence k herbicidům, rezistence k chorobám a škůdcům, vhodné složení obsahových látek, zvýšená trvanlivost a v poslední době též odolnost k nepříznivým abiotickým činitelům.

Uplatnění těchto odrůd v praxi se však stalo předmětem vášnivých sporů nebyvalého rozsahu. Odpůrci genově manipulovaných organismů (GMO), neboli gentechnických či transgenních odrůd, odmítají totiž metodu transgenozie jako takovou; považují ji za „pohrávání si s geny“, na které člověk nemá morální právo a které proto pokládají za nebezpečné. Racionální argumentace odpůrců je typická zejména pro Evropu a pro některé země EU, a vymyká se jakékoliv věcné diskusi. Odpůrci považují transgenozii za nebezpečnou přírodě i člověku, aniž by se zajímali o to, zda takto vyšlechtěné odrůdy mohou nějaká konkrétní nebezpečí skutečně představovat. Nechtějí třeba slyšet, že vzdálená hybridizace, t.j. umělé křížení mezi druhy, které se běžně nekříží a které často pocházejí z velmi vzdálených míst zeměkoule, je také přenos části genetické hmoty do zcela jiného genetického i geografického prostředí. Je to ovšem přenos mnohem pomalejší. Že vzdálenou hybridizaci nelze považovat za něco proti přírodě, o tom svědčí genové banky planých a polokulturních rostlin založené v různých částech světa a spousta odrůd, které se už křížením s těmito genovými zdroji podařilo získat. Vznikly tak zejména cenné rezistentní odrůdy, které umožňují omezit používání pesticidů.

První odrůdy, vzešlé z genové manipulace, byly zaměřené na rezistenci k nejužívanějším herbicidům. Námitky odpůrců,

Ptám se tedy s naprosto neskrývaným znechucením: Kolika blamáží domácích i zahraničních šarlatánů ještě bude potřebí, aby všechny ty žvásty neumětelů, psychopatů - leč i zcela drsných cyniků - dokázali lidé, pracující ve sdělovacích prostředcích, rozpoznat a odkázat tam, kam patří, tj. na skládku nepotřebného informačního odpadu?

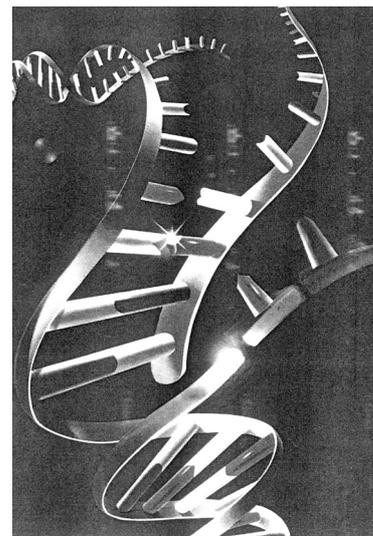
že se tím zvýší i rezistence plevelů, se ukázaly být liché. Nové odrůdy naopak umožnily snížit dávky herbicidů a tím i omezit zatěžování životního prostředí a zmenšit náklady do herbicidů vkládané. Za nebezpečí se často vydává alergické působení odrůd se změněným poměrem některých bílkovin, mastných kyselin a pod. Transgenní sója, u níž byl změněn obsah aminokyselin přenosem genu z brazilského ořechu, se totiž skutečně ukázala pro některé osoby alergickou. Byla proto stažena z pěstování. Totéž ovšem potkalo kdysi odrůdu řepky, která byla vyšlechtěna tradičním křížením.

Genovou technologií byly v poslední době získány cenné odrůdy především vnesením rezistencí k nejdůležitějším chorobám, zejména virovým. Současné námitky odpůrců se v souvislosti s tím nyní soustřeďují především na negativní vliv na okolní živou přírodu, který údajně nelze předpovědět. Uvádí se například, že rezistence k virům se může z transgenních plodin přenést na plevele a vést k jejich nežádoucímu rozšíření. Jiní zase tvrdí, že látky, podmiňující v plodinách rezistenci ke škůdcům, mohou poškodit některé příslušníky plané entomo-fauny. Přitom publikované údaje, které údajně dokládají poškození sluneček, živých rostlinami s transgenní bílkovinou smrtící mšice, mají jednu zásadní chybu: ve zmíněných pokusech byla slunečka v laboratoři krmena výhradně zmíněnou genově změněnou potravou.

Boj, který nahrazuje diskusi, se vede i takovými metodami, že někteří fundamentalističtí odpůrci svévolně ničí izolované polní pokusné porosty, v nichž se vlastnosti transgenních odrůd vědecky posuzují. Na rozdíl od USA a většiny jiných zemí trvá Evropská Unie od r. 1997 na tom, že všechny plodiny a potraviny, pocházející z genové technologie, musí být povinně označeny, aby se spotřebitel mohl svobodně rozhodnout, chce-li nechat manipulovanými plodinami „ohrožovat své zdraví“. Proč by se měl spotřebitel rozhodovat mezi salátem s rezistencí k virové mozaice, získanou kdysi vzdálenou hybridizací, nebo salátem, u něhož byla rezistence k jiné chorobě získána genovou manipulací, to se už konzument nedozví. Získá jen nezdůvodněné obavy. Ke zmíněné dohodě EU, která postrádá racionální jádro, ale vyhovuje nepodloženým obecným výhradám, už přistoupila v září minulého roku i ČR.

Až k úsměvným situacím dochází někdy v zemích, které pečují o zdraví svého obyvatelstva skutečně „špičkově“. Na výstavě Biotechnika v Hannoveru, kde se vystavovala nejnovější přístrojová technika pro biotechnologie, bylo v r. 1999 zakázáno vystavit živé modré karafiáty, získané genovou technologií. Potřebujeme-li tak nutně modré karafiáty, aby se jimi musela zabývat genová technologie, je skutečně otázkou. Vy-dávat však snad i jen pohled na ně za zdraví škodlivý, to už hraničí s nehoráznou mystifikací.

Autoři geneticky manipulovaných rostlin ovšem teoretickou možnost určitých nebezpečí připouštějí. Brání se jen námitkám

vyplývající z pouhé neznalosti nebo nedorozumění. Všechna oprávněná varování a reálné možnosti negativního ovlivnění okamžitě zahrnují do náročného sledování, které každému povolení manipulované odrůdy předchází, a to i v těch nejliberalnějších zemích jako je USA. I u nás existuje povinnost přihlašovat k povolení všechny manipulované odrůdy. Přihlášky, jejichž součástí je několikastránkový dotazník, týkající se všech vlivů, kterými by mohla odrůda negativně působit, přednává Česká komise transgenních rostlin. Následuje pak několikaleté pokusné ověřování vlivů v izolaci a pak teprve případná registrace a povolení k pěstování. Po zkušenostech se hlavní pozornost při hodnocení a posuzování nebezpečí věnuje cizosprašným rostlinám, u nichž může dojít k vzájemnému sprášení s jinými odrůdami, plodinami nebo dokonce i s plevele (problémem v tomto směru by mohly být především plodiny z čeledi brukvovitých a vikvovitých). Pokud jde o rezistenci vůči škůdcům, bývá sice u příslušného druhu záležitostí vysoce individuální a proto v přírodním prostředí málo nebezpečnou, přesto je vztah k přirozené fauně jedním z dalších důležitých aspektů sledování. Zmíněným přísným prověřováním prošlo na světě do r. 1999 téměř 6000 odrůd, škodlivý vliv žádné z nich se však neprokázal. Nedošlo ani k žádným soudním žalobám.

Do hry vstupují ovšem někdy hlediska zcela neočekávaná, protože nebiologická. V chudých rozvojových zemích se geneticky manipulované odrůdy musí zavádět s velkou opatrností, protože například odrůdy rezistentní k herbicidům berou práci a ochuzují místní obyvatelstvo, živící se pletím porostů. Velkým problémem, tentokrát obchodního charakteru, se může

stát nejnovější praxe, že některé firmy vnášejí genovou technologii do svých odrůd gen tzv. terminátor, který podmiňuje neschopnost dalšího rozmnožování. Autorská firma tím nutí pěstitele, aby každoročně od ní kupovali nové osivo, což je pro současné pěstitele nepřijatelné. Je známo, že šlechtitelská činnost byla vždycky velice dlouhodobá a nákladná a prostředky na ni se získávaly především prodejem nového výkonnějšího osiva. Genová technologie je metoda jistě velmi drahá, ale také nesmírně účinná, jak o tom svědčí rychle rostoucí zájem praxe o transgenní odrůdy. Snad se tedy najde i řešení tohoto komerčního problému.

Nejrozšířenější mediální názory žádají, aby se „konečné slovo nechalo na spotřebiteli“. Vypadá to velmi objektivně a moudře. Jenomže tak vehementně vyžadované a přitom racionálně ničím nezdůvodněné označování produktů GMO odrůd už u pěstitele, pak u zpracovatele a u prodejce by vyžadovalo rozsáhlou a proto velmi drahou agendu. Není ani tak obtížné představit si následné soudní spory, při nichž by advokáti předkládali doklady o „nemanipulovanosti“ prodávaného rostlinného materiálu. Vybrané světové laboratoře jsou totiž dnes schopné náročnými rozbory rozpoznat i 1% příměs hmoty z GMO odrůdy. Předsudky odpůrců genové technologie by tedy draze zaplatil vystrašený spotřebitel. Snad jeho postoj postupně změní skutečnost, že transgenní odrůdy neusnadňují život především pěstitelům, jak tomu bylo donedávna, ale dnes i konzumentům v důsledku lepší kvality výpěstků. A k zásadní změně přístupu by mohly přispět odrůdy s vnesenými léčivými vlastnostmi, jejichž vyšlechtění pomocí transgenozie je zcela reálné.

Alternativní medicína

... a jeho úspěch zachránil životy dalším následovníkům

Jiří Heřt

Léčebných metod, nazývaných alternativní medicínou, ať už původu prastarého, domorodého, nebo právě včera vymyšlených geniálním uzdravovatelem, jsou dnes už stovky. Některé jsou efemerní, zazáří jak kometa, naplní svému tvůrci měsíc a pak zhasnou navždy, jiné jsou trvalkami a po staletí pomáhají podlamovat zdraví naivním pacientům. A některé jsou jako morové epidemie, vzplanou, přinesou své „plody“, na čas ustoupí

a pak udeří znovu plnou silou. Samy a náhodou? Nebo jim někdo pomůže ke znovuzrození?

Zamýšlel jsem se nad tím při shlédnutí televizní reportáže „Zpověď“, vysílané na I. kanálu Č. televize dne 23. 1. a pak ještě dvakrát, 25. a 27. 1. V tištěném programu byl snímek označen výstižněji: „Zpověď smrtelně nemocného muže, který se zázračně vyléčil.“ Stručně jeho obsah: Ing. S. Dvořák se v dokumentu otevřeně zpovídá, že onemocněl v r. 1984 kožním nádorem, melanomem. Po pěti letech od excise se objevila metastáza. Chirurgové, k nimž ho poslal primář Borč, „odmítli další výkony, protože ten nádor prorůstal do hrudníku“. Švýcarský přítel pana inženýra mu slíbil, že „se mohu uzdravit, když použiji ... zvláštní metodu, která se jmenuje Breussova metoda, a ta spočívá v tom, že když nebudu 42 dní jíst, tak vlastně ten nádor mohu strávit.“ Po skončení hladovky se nemoc zastavila, ustupovala a pacient se uzdravil. Dr. Borč, který „léčbu ... doporučil, i když ... jí sám nevěřil“, označil vyléčení za zázrak.

Laik musí příběh hodnotit takto: Příběh je nepochybně pravdivý, Breussova metoda je zázračná, vyléčí rakovinu i tam, kde je medicína bezmocná, metodu v případě onemocnění použiji.

Lékař musí příběh hodnotit takto: Příběh je nepochybně pravdivý, vše ostatní je jinak:

Ad 1/ Breuss píše ve své knížce: „Rakovinné buňky žijí jen z pevných částí potravy, ale ne ze zeleninové šťávy, takže se nádor vyhladiví.“ Vyšel z jednoduché logické úvahy: Při hladovění trpí nejvíce ty tkáně, které mají největší nároky na výživu a které jsou pro organismus nepotřebné, tedy primárně bude postižen nádor, avšak jeho svérázná logika nebyla dovedena do konce: Při přirozeném průběhu rakoviny pacient trvale hubne, kachektizuje a často přestane přijímat potravu, v konečné fázi evidentně hladoví. To by mělo ovšem nastartovat zpětný chod a rakovina by měla zmizet autodestrukci, protože už

nemá dostatek výživy, stejně jako při hladovění podle Breusse. Jenže nezmezí.

Ad 2/ Při každé těžké chorobě a právě při rakovině, je součástí a naprostou samozřejmostí léčby dokonalá výživa, vyvážená, bohatá na živiny, vitaminy i minerály, která umožní je organismus udržet a mobilizovat jeho obranné síly včetně imunitních mechanismů. S tímto ověřeným postupem je Breussova dieta v ostrém rozporu.

Ad 3/ Spontánní vyléčení maligního nádoru je výjimečné, ale nejde o zázrak. Ojedinele se s takovými případy lékaři setkávají a jeden takový popisuje doc. Resl i v naší knize Alternativní medicína: Pacientka, rovněž s metastazujícím melanomem, bezúspěšně intenzivně léčená, se zcela zhojila po prodělané infekci růží, erysipelem. Jaká je skutečná příčina takového vzácného vyléčení, není jasné. Je možné, že infekce růží vyprovokovala imunitní obranu organismu k vyšší aktivitě. Může to také být v tom, že nádor, který se sám vyvíjí a geneticky mění, změnil svou růstovou aktivitu a postupně ztratil malignitu. Nebo jednotlivé metastázy podlehnou rozpadu, nekroze z nedostatečného krevního zásobení. Jsou i jiná vysvětlení, mohou se se zpožděním uplatnit dřívější léčebné zásahy, chemoterapie nebo radioterapie, a konečně v některých případech jde o mylnou diagnózu.

Ad 4/ Nevíme, zda byl případ popsán přesně, nevíme, zda byla racionální léčba skutečně zastavena úplně a zda metastáza na hrudníku nebyla přece jen operována. Nevíme, případ není dostatečně popsán, na otázky televizor neodpoví. A nikdy nelze vyloučit, že příběh nebyl popsán poněkud účelově.

Zázraky však prostě nejsou, vše má svou přirozenou příčinu, i když se nám ji nezdaří, zejména na obrazovce, odkryt.

Ale něco lze z příběhu vyčíst na první pohled: Záměr ukázat, že když medicína selže, že když „se s tou nemocí nedá nic dělat“, že tu jak deus ex machina nastupuje spásonosná medicína alternativní, kterou „lékaři (to) ani neznají“ (V tom má pan inženýr bohužel pravdu, měli by „to“ znát, a dobře.). Někteří dokonce těmto metodám nevěří, vždyť „jeden známý lékař mne dokonce od toho odrazoval“. Příběh na obrazovce

pokračuje a pacient bere okázale knížku z přihrádky a otevírá ji před divákem. Režisér ovšem ví, že dokument nesmí být reklamou, a tak titulní stránka knihy ukázána není. Breussova dieta má navíc, kromě vyléčení, další efekty: nejenže vyléčí pacienta, ale přivede jej i na jinou cestu, „byl obdarován tou nemocí“ (Nemoc jako dar, jak říká léčitel dr. Vogeltanz.), pacient dospěl k vegetariánství, k duchovním meditacím, překypuje novou energií, přivedlo ho to k lásce k lidem, zapomněl na zášť, kterou kdysi cítil k člověku, který mu ublížil!

Může být lepší propagace nekonvenční medicíny a Breussovy diety než taková óda, třikrát za sebou v televizi opakovaná a končící titulkem, který se obrovskými písmeny posunuje po obrazovce: „a jeho úspěch zachránil životy dalším následovníkům.“ Požadavek vyváženosti, kladený na televizi zákonem, je dokumentem přímo zesměšněn. Ani jeden odborník, onkolog, se nemohl k věci vyjádřit, ani v dokumentu, ani po něm, třeba v debatě, která mohla následovat. A opačné dokumenty, ukazující, že léčitel někdy vede svého pacienta nejkratší cestou ke hrobu, ovšem Produkční centrum publicistiky a dokumentaristiky Febio nenatáčejí.

Věra Nosková v dnešním čísle Zpravodaje píše velice depimujícím způsobem o úrovni našich médií a motivech jejich reprezentantů: výhodný džob, lež, neznalost, cynismus. A to nevystihla všechno. Zapomněla na propagaci, reklamu a zločin. To vidím v televizním dokumentu scénáristy a režiséra Viliama Poltikoviče. Neskrývaná propagace nesmyslné, absurdní a škodlivé metody, která nepochybně vyvolá zájem o Breussovu knihu a další léčitelskou literaturu a „alternativní“ metody, která dále sníží kredit vědecké medicíny a která povede stovky dalších zmatených pacientů, postižených zhoubnou chorobou, k přerušení racionální léčby (Breuss píše: „V době mé léčby se nesmí pacient léčit ani chemicky ani ozařováním, kontrola lékařem není nutná“), k hladovění a k urychlení průběhu jeho choroby. Výjimečně se snad někdo uzdraví, vzor hladovění. A přijde další Fero Fenič a natočí další podobnou kapitolu z nekončícího seriálu o lidské hlouposti. Pánové v televizi, styďte se.

Fejeton

Harmonie

Olga Kracíková

Chodila jsem na tuto výstavu od nějakého devadesátého třetího, tedy pokud jsem si na to vzpomněla. Chodila jsem tam docela ráda, byly tam totiž k máni méně běžné obilné vločky a čaje a sušené ovoce, med a medovina a často levněji než jinde. A taky přírodní kosmetika, která vypadala, že je opravdu převážně z přírodních produktů, a nebyla moc drahá. A bambusová sítko na čaj, knížky o zdravé výživě, pěstování pokojových rostlin, léčivých bylin a koření a korálky a polodrahokamy. Taky sem tam nějaká malá čistírna odpadních vod - abychom nepoškozovali životní prostředí, když chceme tu harmonii, a taky někdy pračky vzduchu - abychom dýchali čistý vzduch. Pravda, sem tam nějaký léčitel z vás mohl třeba vyhnat nemoc máváním rukou a prodavač kamínků poradil, který kámen vzhledem k vašemu horoskopu máte nosit, abyste byli v harmonii se sebou i s vesmírem, a který drahokam co léčí. Ale ty rozinky, kamínky, oříšky, mastičky a čistíčky převažovaly, takže jsem to brala jako docela veselý a mile potrhlý jarmark.

Pak jsem začala zjišťovat, že každý rok je tam o nějaký ten stánek s pochutinami či potravinami a vůbec matérií méně, zato přibude stánek s duchovnem - co je na světě všelijakých okultistů, virgulistů, geopatogenozónistů či bioenergetiků, kdo by to byl řekl?

Třeba tenhle. Prodává jakési krabičky s ciferníkem. Za dva tisíce. Čouhají z nich takové dva fousy, jakože elektrody, a když se přiloží na kůži, ručička na budíku cosi ukáže. Co? Prý vnitřní energii. K čemu je to dobré? No, prý když se třeba

probudíte, ráno, tak abyste věděli, kolik máte energie. Jakože jestli jste se dobře vyspali. No nemít tu krabičku, tak na to nepřejdu. Ó, to prý nestačí, mít pocit, že byste si ještě schrupli. Je nutno ověřit si to instrumentálně. Exaktně. (Herdek, ti vědci mizerní, oni by pořád jen všechno měřili a vážili, a co nejde změřit a zvážit, jako když neexistuje!) Tak se radši ptám, na jakém principu to funguje. To je patent. Výrobní tajemství. A co je uvnitř? Dito. A co to měří? No tu vnitřní energii. No ale co to je? No bioenergie přece! A tak dokola. Pak, zřejmě ze zoufalství, vyrukoval s impedancí a mně sklaplo. Moje fyzikální vzdělání v případě elektřiny začíná i končí u Ohmova zákona a to není dostatečná základna pro kvalitní protiargumentaci. Většina populace ovšem, alespoň v tom vzorku co se vyskytoval kolem, nedosáhla vzdělání ani takového a honosná slova ji oslnila, takže dotyčnému bylo nasloucháno s uctivou pozorností a mé štouravé dotazy nejspíš nikdo ani nepochopil - natož aby se nad nimi zamyslel. Tak jsem si šla po svých mastičkách. Krčily se v jednom jediném stánku a medovinu jsem nenašla vůbec.

Vlastně nevím, proč o tom píšu, není to nic nového ani zvláštního. Jen mě napadlo, jak se změnila náplň slova harmonie. Jak představa harmonického životního stylu, harmonické osobnosti, jak sám pojem harmonie nezadržitelně splývá s ezoterikou, iracionalitou, a co hůře, s vědomým odmítáním racionality. Jako by se harmonie a rozum navzájem vylučovaly. Jako by nebylo antiky, jako by nikdy nebylo vyřčeno slovo kalokagathia. Kdo by vzýval Athénu, bohyni moudrosti, věd a umění? Její přízeň je náročná a její cesta k harmonii těžká - a my máme tarotové karty, virgule a živou vodu a bioenergie a ty nás samy donesou ke kýženému ideálu. Stačí zaplatit a nasednout na ně, jako do luxusního boeingu. Tak proč se pachtit a klopýtat po cestách rozumu?

K fejetonu V. Noskové Ten muž chce pomáhat lidem

V třetím čísle Sisyfa (listopad 1999) Věra Nosková výtečně popsala okolnosti, jež doprovázejí aktivity pana Boháče z Mníšku pod Brdy, vynálezce a podnikatele v geopatogenních zónách. V poslední větě fejetonu se konstatuje: „Geosan prošel Státním zdravotním ústavem“.

Přestože je ta informace zcela pravdivá a výstižná, rád bych ji doplnil. Na našem trhu se dnes objevuje nesčetné množství výrobků, např. vitamínových aj. preparátů pro posílení zdraví, dietních přípravků pro redukci nadměrné tělesné váhy, regene-

rační kosmetika a také přístroje a nástroje, které slibují nějaký zdravotní prospěch. Stát si v těchto případech nevyhradil právo zkoumat deklarovanou účinnost, vesměs to ani není možné a dohlíží pouze na zdravotní nezávadnost těchto výrobků. Konstatování, že Státní zdravotní ústav posoudil takový výrobek tedy neznamená víc, než to, že výrobek nebude zdraví škodit. Týká se to i Geosanu, odstiňovače Geopatogenních zón.

Někteří výrobci používají informace o posouzení Státním zdravotním ústavem jako lehkou mystifikaci klientů, kterou čas- to nelze ani napadnout žalobou.

Doc. MUDr. Jaroslav Kříž
Státní zdravotní ústav

A ještě malý dodatek k pomáhání lidem

Ještě jsem předchozí číslo Zpravodaje Sisyfos neměla v ruce, když se ozval v telefonu už zapomenutý hlas muže, vychutnávajícího mé překvapení. Opravdu jsem si nemyslela, že se mi někdy ozve potrefený výrobce odstiňovačů geopatogenních zón, pan Boháč z Mníšku pod Brdy. Jenže pana Boháče pobouřilo, že jsem ho znechtěla právě v našem interním zpravodaji. Na mínění Sisyfů mu prý totiž velmi záleží. První slovo, které mě při jeho vyznání napadlo - byla absurdita. Snažíme se právě podnikavce, kteří vydělávají na lidské naivitě, nepoučenosti, víře a manipulovatelnosti odhalit, a někteří z nich k nám přitom údajně lnou láskou málem bratrskou. Svě o tom ví třeba dr. Jiří Grygar, jemuž píší nejrůznější blouznivci vřelé, zmatečné, prosebné dopisy. Pochopitelně jsem se pan Boháče zeptala, proč mu nevadilo, že si mou posměšnou reportáž v příloze Svobodného slova přečetlo kolem sta tisíce lidí, zatímco mu záleží na třech stovkách skeptických čtenářů, kteří by si jeho výrobek stejně nikdy nekoupili. „Mám mezi Sisyfy přátele,“ děl ten muž. Vyzvěděla jsem pak, že mezi ně počítá docenta Pekárka, velkého odpůrce teorie o geopatogenních zónách, a předsedu Českého klubu skeptiků, profesora Jiřího Heřta. Jak jsem později zjistila, celé „přátelství“ spočívalo v tom, že oba tyto muže kdysi oslovil, docenta Pekárka dokonce někdy před osmi lety, a že s ním byli schopni bez emocí, věcně diskutovat a s jeho názory polemizovat. Podle

jeho slov jej tyto přední skeptici svým způsobem povzbudili v jeho činnosti. Samozřejmě, že oba pánové tuto páně Boháčovu sebelichotivou interpretaci odmítli. Mé podezření, že pan Boháč s velkou snadností a bez zábran blufuje, mi na konci onoho telefonátu potvrdil sám: „Že jste to hned neřekli, že jste skeptici! Já před Vámi jak trouba předváděl tu virguli. Vždyť já na ni sám nevěřím.“

Machrování s virguli má prostě pro jiné hejly. Na co ještě ze svých praktik a ze svého šou při lákání zákazníků nevěří? Třeba ví své i o „fungování a užitečnosti“ svého odstiňovače. Třeba nevěří ani na geopatogenní zóny. Mohl by to být dokonce „náš člověk“. Pokud bychom ovšem dokázali spolknout takový mírně řečeno „ekonomický pragmatismus.“

Naši přirození odpůrci či „nepřátelé“ se k nám občas chtějí farizejsky přitulit. Víme o tom zajímavém psychologickém úkazu a vedeme diskuzi na téma, jak a jestli s nimi jednat, testovat jejich schopnosti a přesvědčení a zkoumat ve spolupráci s nimi jejich přístroje a metody atd., když hrozí riziko, že naše přiblížení budou interpretovat třeba jako: bouřlivý zájem samotných skeptiků, kteří z mého objevu byli úplně štaf.

Například američtí skeptici paranormální jedince a jejich aktivity zkoumají. Psychologický a sociologický výzkum paranormálního světa má stejnou prioritu jako zkoumání sporných jevů a přístrojů. Zkratka světové skeptické organizace CSICOP znamená: Výbor pro vědecké zkoumání paranormálních tvrzení. Co si o tom myslíte vy? Přispějte svým názorem do diskuze.

Věra Nosková

Z Českého klubu skeptiků

Zpráva o činnosti ČKS Sisyfos za r. 1999

V r. 1999 pracovalo předsednictvo ve stejném složení jako v r. 1998. V červnu utrpěl klub značnou ztrátu úmrtím prof. MUDr. Pavla Jedličky, DrSc., místopředsedy a vedoucího lékařské sekce klubu. Na výroční schůzi klubu 30. 9. 1999 bylo proto předsednictvo doplněno o Ing. Rudolfa Battěka a Mgr. Kamila Galuščáka. Na plenární schůzi byl dále konstatován nezáměr lékařů o práci v předsednictvu a činnost Lékařské sekce byla proto dočasně pozastavena. Činnost vedení v minulém roce byla plenární schůzí schválena bez připomínek. Širší diskuze se rozvinula jen k akci Bludný Balvan, ale převážná většina přítomných se vyslovila pro pokračování v každoročním udělování Balvanů.

Členská základna se rozšířila v průběhu r. 1999 o 36 nových členů. Naproti tomu 75 členů nezaplátilo příspěvky do konce roku přes opakovaně urgence, z toho 39 členů za dva nebo více let. Jejich členství muselo být proto především z finančních důvodů pozastaveno. Současný počet členstva, včetně nově přijatých po lednové konferenci 2000, je 296.

Nově přijatí členové: Ing. ThMgr. J. Foller, prim. MUDr. K. Ježek, RNDr. M. Závětová, RNDr. K. Závěta, RNDr. J. Mácha, Mgr. J. Škárka, RNDr. A. Zlámal, Mgr. B. Kratochvíl, PhDr. A. Karkulová, J. Suhomel, Doc. Ing. B. Lacko, RNDr. J. Juna, V. Fremrová, MUDr. D. Kosorinová, PhDr. J. Wettreová, Prof. RNDr. M. Profant, Prof. RNDr. L. Eckertová, Prof. MUDr. M. Máček, Doc. RNDr. J. Blažek, Ing. Z. Vlček, J. Šourek, RNDr. V. Wagner, Ing.

A. Skoumal, B. Šisler, J. Volek, RNDr. PhMr. V. Puchta, M. Vičar, Ing. P. Stříbrný, T. Krček, Prof. PhDr. J. Cejpek, Doc. PhDr. M. Kubeš, J. Jedlička.

Finanční situace je velice tíživá. Přes snahu předsednictva se nepodařilo získat jediného sponzora. Výnos z příspěvků byl v r. 1999 jen 23.200 Kč. Příprava a rozeslání jednoho čísla Zpravodaje stojí průměrně 7.500 Kč. Spolu s příspěvky do ECSO a ostatními nezbytnými náklady výdaje zřetelně převažují nad příjmy. Z tohoto důvodu bylo plenární schůzí schváleno zvýšení příspěvků pro r. 2000 na 200,- Kč.

Pokud jde o aktivity klubu, základní naší prezentací jsou přednášky cyklu Věda kontra iracionalita v KAV ČR. V průběhu roku bylo uspořádáno 8 večerů, vždy se dvěma přednáškami, s účastí 60-90 přítomných. Diskuse byla vždy bohatá, věcná, s četnými podněty pro vedení klubu. Jen dvakrát, v případě večera s tematikou Ekologie a pseudoekologie, a Proutkařský fenomén, došlo ke sporu se zastánci odlišného názoru. Z ostatních aktivit je nutno uvést několik vystoupení našich členů v televizi Prima v pořadu Záhady a mystéria a v různých relacích rozhlasových, dále přednášky v nepřátelském prostředí na veletrhu Harmonie 99 a četné články v tisku. Knižní publikace v r. 1999 byla vydána jen jedna, a to kniha Utopený Archimedes V. Mornsteina – viz naše recenze. Připravit druhý sborník Věda kontra iracionalita se zatím vzhledem k neúplnému dodání plánovaných textů nezdařilo.

Cenná byla naše účast (dr. Heřt) na 9. evropské konferenci ECSO v Maastrichtu a navázání kontaktu s Informačním centrem GWUP v Rosssdorfu v Německu.

Na závěr zprávy si dovoluji připojit své velké přání a výzvu: Sisyfos může být účinnou silou jen tehdy, když spojíme síly, když

budou aktivní všichni jeho členové. Nečekejte na podněty z předsednictva, přednášejte, pište, šiřte co nejvíce naše myšlenky. A pište také do našeho Zpravodaje, čekáme na příspěvky. Rádi bychom také zaktivizovali naši lékařskou sekci. Lékařů máme mezi sebou desítky, v předsednictvu jen dva. Alternativní medicína je

přítom v současnosti snad největší hrozbou pavědy. Má-li někdo z lékařů (z Prahy a okolí) chuť přiložit ruku k dílu, přihlašte se. Děkuji.

Jiří Heřt

Zpráva o činnosti brněnské pobočky Sisyfa v r. 1999

Brněnská pobočka se v r. 1999 dále konstituovala, zpevňovala a rozšiřovala své aktivity. Výbor pracoval ve stejném složení jako v r. 1998.

Na půdě Lékařské fakulty MU byly předneseny čtyři přednášky s navazujícími diskusemi:

„Psychologie, parapsychologie a mystika“, předn. prof. PhDr. Mojmir Svoboda, CSc.,

„Homeopatie jako typická metoda alternativní medicíny“, prof. MUDr. Jiří Heřt, DrSc.,

„O postmodernismu a fyzice“, prof. RNDr. Jan Novotný, CSc.

„Jsou-li tam záby taky?“ (aneb Co je život a je také mimo zemi?), ing. Jan Kučera.

Ještě v r. 1999 byly patrné dozvuky aktivizujícího „Provolání“ výboru k brněnským členům Sisyfa. Toto svolání vyvolalo alergickou reakci pavědeckých i vědeckých odpůrců Sisyfa, včetně některých členů redakční rady Vesmíru, a spustilo neplodnou a mnohdy dehonestující diskusi na Internetu.

Jiná aktivita výboru - pokus o získání sponzorských prostředků pro činnost brněnské pobočky, se zatím minula jakýmkoliv účinkem. Sisyfos je zřejmě pro pragmatiky uvažující sponzory nezajímavý.

Dne 3. 1. 1999 absolvoval doc. Mornstein přednášku pro středoškolskou mládež v rámci vzdělávání a popularizační akce, kterou organizují pravidelně brněnští fyzikové na Cikháji. Tentokrát vznikl dojem, že ještě není vše ztraceno - ve smyslu příklonu mládeže k postmodernímu myšlení a pavědě. Těžko říci, zda to způsobí nižší věk účastníků či jejich přírodovědná orientace. Pravděpodobně obojí.

Ve zprávě za r. 1998 jsme neuvadli, že se prof. J. Šmarda zabývá soustavně popularizací vědy a částečně i kritikou medicínské pseudovědy v rámci své činnosti pro Kulturní a osvětové středisko města Brna. Navrhl a realizoval celoroční cyklus přednášek „Moderní medicína v Brně“. Přednášejí v něm čelní představitelé pracovišť Lékařské fakulty a dalších významných zdravotnických pracovišť v Brně, a to z výsostně vědeckého hlediska o nejmodernějších výbojích v různých oblastech medicíny.

Publikační činnost se uskutečňovala na stránkách univerzitního tisku, i jinde, včetně Internetu. Podařilo se vydat významnou knižní publikaci Utopený Archimedes V. Mornsteina - viz samostatnou recenzi. Skutečností ale je, že se původní ambiciózní publikační plány brněnské pobočky, v podstatě závislé na sponzorských příspěvcích, naplnit nepodařilo (např. vydání sborníku přednášek). Dva roky práce pobočky však ukázaly, že má smysl pokračovat dál - dál tlačit do kopce onen Sisyfův balvan. I přes despekt těch, kteří nepochopili, že s plevem je nutno bojovat, i když jej zcela vyhubit nelze.

Vojtěch Mornstein

9. konference ECSO v Maastrichtu

Ve dnech 17. - 19. září 1999 se uskutečnila již 9. konference ECSO (European Council of Skeptical Organizations) v holandském Maastrichtu. Konference byla tentokrát věnována nejrůznějším tématům skeptického zájmu, ale v popředí byly přednášky, které hledaly cesty, jak argumentovat v diskusích se zastánci paranormálních postojů a hlavně jak dál postupovat při vzdělávání veřejnosti a mládeže směrem ke kritickému myšlení.

Konference se zúčastnilo 160 osob, zhruba polovina ze zemí Beneluxu, polovina z různých států Evropy a několik z Kanady, Oceánie a USA. Přítomen byl i prof. Kurz, zakladatel skeptického hnutí, který ve své přednášce dokumentoval, že se paranormální myšlení ve společnosti stále šíří a organizuje. Poukázal na skutečnost, že zejména v Evropě jsou iracionální tendence prosazovány i v rámci celoevropských orgánů. Vzhledem k tomu, že jde o problém globální, doporučoval zaměřit naše působení právě na politické mezinárodní instituce.

Stručně o některých zajímavých přednáškách: H. de Tollenaire zjistil, že mezi ezoterickými a pseudovědeckými tendencemi lze najít také antisemitismus a doporučoval rozlišovat mezi starým náboženským antijudaismem a dnešním rasistickým antisemitismem. R. Nanninga analyzoval několik nových sekt a jejich nebezpečný brainwashing. W. Betz referoval o Zprávě evropské komise pro nekonvenční medicínu, nazvané Cost Action B4, ve které převládli zastánci nekonvenčních metod v medicíně a která doporučuje Evropské komisi podporovat tyto metody výzkumnými granty a zakládáním specializovaných pracovišť. G. ter Riet mluvil o placeboovém efektu, jak je stále nedostatečně v medicíně zdůrazňován a na příkladech ukazoval jeho mohutnost. O vyhlídkách skepticismu a jeho úkolech pro 21. století mluvil W. Spencer. Velice podnětný byl referát J. P. van Bendegema: vyložil argumentační teorii a ukázal, že v diskusích se zastánci pseudovědy je nutno opustit vědecky přesnou argumentaci a přizpůsobit se stylu

protivníka a tím získat na přesvědčivosti. M. Polidoro předvedl na konkrétních příkladech senzibilu typu Gellera, že při odhalování jejich triků je nutno používat velmi náročných metod, vždy s pomocí eskamotéra. Ch. French mluvil o přístupu britských médií k paranormálním jevům. Nepřekvapilo, že situace v Británii se v podstatě neliší od české. M. O'Leary referoval o stoupajícím iracionálním odporu proti geneticky upraveným potravinám a vyvracel argumenty „ekologů“. G. Aldinger se zabýval čínskou sektou Feng Shui a jejím potlačení v Číně. H. Broch doporučil jako vhodnou metodu výuky ke kritickému myšlení tzv. zetetiku, to znamená pověřit studenty prováděním experimentů, které testují hypotézy, vycházející z paranormálních představ. Tento způsob je velice efektivní, protože studenti sami na konkrétních případech zjistí, že pseudovědecké hypotézy i jejich východiska jsou mylná, ať už jde o proutkaření, chůzi po ohni, magické léčení a pod.

V rámci konference se uskutečnila schůze předsednictva ECSO, kde byla podána zpráva o činnosti skeptických evropských organizací. V současné době jsou silné skeptické organizace v Německu (1000 členů), Itálii (1500), Španělsku, Norsku (700), Švédsku (500), Finsku (1100), Holandsku (400), Británii a Belgii, z východoevropských zemí jsou skeptické kluby jen v Maďarsku a Bulharsku. Nově byly do rámce ECSO na konferenci přijaty i skeptikové dáňští a slovenští. Aktivita těchto klubů je podobná činnosti Sisyfa, organizují pravidelné cykly přednášek, celostátní výroční konference, ale zabývají se také experimentálním zkoumáním některých paranormálních metod a vydávají časopisy s širokou publicitou.

Důležitou informací bylo, že v Rosdorfu v Německu bylo s pomocí CSICOP zřízeno výzkumné a informační centrum Zentrum für Wissenschaft und kritisches Denken, které nabídlo pomoc všem členským organizacím při shánění skeptické literatury. Na schůzi byla také definitivně přijata kandidatura Prahy a Sisyfa na uspořádání 10. evropské konference v r. 2001.

1. celostátní konference ČKS Sisyfos

Dne 21. ledna 2000 se uskutečnila první konference Českého klubu skeptiků Sisyfos, uspořádána v Praze ve spolupráci s Tisko-

vým odborem Kanceláře Akademie věd ČR. Cílem konference bylo seznámit širší publikum s naším klubem, jeho programem a jeho činností. Nechtěli jsme se proto omezit jen na analýzu jednoho vybraného z četných sporných jevů, ale snažili jsme se podat co nejúplnější přehled našich aktivit a také představit veřejnosti členy předsednictva klubu. Kromě tří pozvaných hostů byli

všichni ostatní přednášející členy vedení klubu.

Program konference byl rozčleněn do čtyř bloků:

První blok byl věnován **informacím o skeptickém hnutí**.

V úvodním referátu podal **J. Grygar** přehledně celou **historii klubu Sisyfos**, od jeho nesmělých počátků před pěti lety k dnešnímu stabilnímu uskupení s jasným programem. Vysvětlil, jaké důvody vedly pět zakladatelů k zorganizování klubu, s jakými potížemi se klub v průběhu pěti let setkával a také jakých dosáhl úspěchů.

Referát dr. Heřta měl obdobný charakter, informoval o dnes už širokém **skeptickém hnutí ve světě**, založeném před 25 lety P. Kurzem v USA, o světové organizaci CSICOP a evropské ECSO i o rychlém vzniku skeptických klubů téměř ve všech státech Evropy. Zdůraznil, že se všechny uvedené skeptické organizace včetně naší omezují na analýzu sporných jevů v oblasti vědy a praxe, a že nezasahují do sféry politické ani náboženské.

Třetí referát o založení a činnosti **brněnské skupiny skeptiků** měl **V. Mornstein**. Klub překvapuje rychlým růstem svých členů, především z řad univerzitních, vysokou aktivitou a zájmem, který mu věnuje veřejnost, studenti i média.

Posledním z úvodní čtveřice byl pozvaný **P. Jirků**, který vysvětlil posluchačům obsah termínů **logika a racionalita**, jejichž pochopení je základem pro filozofii skeptického hnutí. Svou přednášku doplnil zajímavými příklady.

Druhý blok se zabýval **Spornými jevy z hlediska fyziky**.

A. Ryska přednesl referát obecného charakteru, připravený **prof. Pátým**, který se zabýval **metodami fyzikálního myšlení** a zamýšlel se nad kontrastem mezi obrovskými úspěchy moderní fyziky a nad jejím nepochopením se strany většiny společnosti, mylnou interpretací a zneužíváním těchto poznatků.

Významnou, po odborné stránce ale náročnou přednášku o kvantové fyzice měl **L. Pekárek**. Ve zkratce, srozumitelně se mu podařilo vysvětlit moderní „kvantové paradigma“ dnešní fyziky, a ukázal, jak mylně chápou dualitu hmoty a vlnění i mnozí intelektuálové, jak bystře se těchto těžko pochopitelných principů chápou a **jak kvantovou fyziku zneužívají** léčitelé a hlasatelé paranormálních jevů. Mne zaujalo, že dnes ta slavná kvantová teleportace teoreticky snad nevyklučuje současné dění na různých místech, ale obě místa musí být spojena přirozeně, elektromagnetickým přenosem.

Bez **astrologie** se samozřejmě nemůže dnešek obejít. **J. Grygar** ukázal na sérii příkladů, s jakou pravidelností a zákonitostí selhávají všechny výklady i předpovědi astrologů, a s jakou samozřejmostí a drzostí jsou podobné astrologické bludy nadále vyhledávány a také propagovány v našich médiích.

V odpoledním **třetím bloku „alternativní medicína“** vysvětlil nejprve **J. Bureš**, že **alternativa je přirozenou součástí medicíny**, že práce lékaře je vlastně neustálým rozhodováním mezi různými léčebnými alternativami. „Alternativní medicína“ však ve skutečnosti žádnou racionální alternativou není, tímto termínem jen maskuje neschopnost vysvětlit příčiny chorob a nalézt skutečně účinnou terapii.

Ostrou, ale zcela objektivní a vysoce aktuální kritiku **Vollovy elektroakupunktury** na základě rozboru literatury přednesl **J. Hnízdil**. Podařilo se mu získat i od výrobců českých přístrojů pro akupunkturu vyjádření, že vůbec netušili, k jakému účelu tento přístroj lékaři zneužívají. Ohromil neznalé posluchače zprávou, že tato absurdní metoda je široce používána našimi lékaři a dokonce pěstována Č. akupunkturistickou společností v rámci Č. lékařské společnosti J. E. Purkyně.

Jaké má vlastní **praktické zkušenosti s léčiteli**, ukázal na třech zajímavých případech **P. Lemež**.

Poslední, neméně zajímavý byl poslední referát **V. Mornsteina**, který zjišťoval v **anketě postoje studentů k alternativní medicíně**. Nepřekvapil široký rozptyl názorů na jednotlivé metody alternativní medicíny mezi studenty 1. ročníku. Velice zneklidňující je ale zjištění, že v podstatě stejně nejasné a zmatené názory mají

studenti 5. ročníku. Zřejmě se o této široké léčebné (léčitelské) oblasti při studiu nedozví nic a do praxe mnozí odcházejí bezbranní nebo s přesvědčením, že jde o metody účinné a třeba s úmyslem používat je. Prosadit alespoň informace o těchto metodách do studijních osnov je podle doc. Mornsteina nesnadné pro rozporné postoje učitelů (!!).

V posledním bloku, nazvaném „**Různé**“, vystoupil nejprve **R. Ličeník**, student Lékařské fakulty z Olomouce. Jeho referát, **pohled studenta na alternativní medicínu**, byl jakýmsi kontrapunktem k referátu doc. Mornsteina. Studenti na olomoucké fakultě vytvořili malou skeptickou skupinku, pracující ve Spolku mediků v rámci studentské vědecké aktivity. Spolek mediků je v tomto ohledu velice aktivní, ale náznaky toho, že by i učitelé podpořili skeptické myšlenky, v Olomouci na rozdíl od Brna nejsou.

Skvělá podle názoru mého i posluchačů byla přednáška **V. Noskové**, věnovaná **paranormálnímu světu českých médií**. Věcně, ale kriticky a ostře zanalyzovala situaci v naší mediální oblasti na základě vlastní dlouholeté zkušenosti v různých patrech žurnalistiky včetně bulváru a přesně vystihla motivace našich novinářů a redaktorů k šíření paranormálních bludů.

Podobnou kritickou analýzu, tentokrát světa Internetu, podal **P. Vachtl**, který dlouhá léta je fanatickým uživatelem, organizátorem

i publicistou v tomto médiu. Přesně vystihl obrovský **potenciál Internetu při šíření informací, ale i dezinformací** a upozornil na nebezpečí, skrytá v širokém a nekontrolovatelném přístupu každého k síti. Předvedl také vlastním experimentem, jak snadno lze do sítě vpustit zjevně mylnou informaci, které je přesto mnohými čtenáři uvěřeno.

Poslední podvečerní perličkou byla přednáška **O. Kracíkové** která upozornila na **psychologické triky šarlatánů** a na simplexní a zafixované spektrum citátů, frází a hesel, která jsou používána a neustále omílána v paranormálních textech. Vyzvala všechny přítomné - a činí tak i dnes mým prostřednictvím - ke sbírání podobných krásně úsměvných, ale i nebezpečných memů s prosbou, aby byly zaslány na její adresu.

Vím, že hodnocení konference by měl provést nezainteresovaný posluchač, ale dovoluji si přestoupit toto pravidlo. Konferenci považuji za náš mimořádný úspěch. Po organizační stránce se musíme omluvit jen za jeden nedostatek, za to, že jsme museli z objektivních důvodů na poslední chvíli změnit místo i datum pořádání konference. Těm, kterým se oprava včas nedostala ke sluchu, se omlouváme. Jinak klaplo snad vše. Netušili jsem vůbec, zda posluchačům naplnění nebo naopak nebude dostačovat. Ukázalo se, že byla naplněna přesně po okraj zhruba 150 posluchači, a to až do 18.00 hod. Přednášející plně respektovali vymezenou dobu pro referát, posluchači byli ukáznění a bylo možno zahájit každý blok naprosto přesně, diskuse byla věcná, na vysoké odborné úrovni a ke střetu s přednášejícím nedošlo ani jednou. Jen referát **V. Noskové** o médiích se zdál jednomu mladému novináři příliš kritický a zobecňující. Bohužel, realita plně odpovídá referátu **V. Noskové**, který v plném znění v tomto čísle otiskujeme. Jistě, jsou i jiní, racionální a slušní, ale ti zřejmě píšou do šuplíku.

Potěšitelné také bylo, že o naši konferenci projevil zájem nejméně 10 novinářů, kteří některé přednášky zachycovali a nahrávali rozhovory s referujícími i představiteli našeho vedení. V dalších dnech se v tisku, rozhlasu i televizi objevily z převážné většiny pozitivní ohlasy. Věříme, že jsme se představili jako klub nedogmatických kritiků různých bludů, který už má své místo ve společnosti, a že získáme další příznivce i členy.

Snažíme se nyní všechny referáty získat v písemné formě a připravit je k publikaci buď v samostatném sborníku nebo na Internetu: <http://www.fi.muni.cz/sisyfos/>.

A na úplný závěr **velké poděkování Tiskovému odboru Kanceláře AV ČR, zejména paní Zuzaně Bukovské**, která se obětavě věnovala přípravě a propagaci konference. Bez její pomoci by ani zdaleka nebyla tak úspěšná.

Jiří Heřt

Vojtěch Mornstein: Utopený Archimedes – Malý výkladový slovník

Naše chudíčká skeptická literatura se obohatila o významný a nevšední příspěvek, knihu doc. RNDr. V. Mornsteina, přednosty Biofyzikálního ústavu brněnské lékařské fakulty, nazvanou **Utopený Archimedes, kterou vydala brněnská Nadace Universitas Masarykiana v Edici Heureka** v minulém roce. Kniha téměř bibliofilská, na křídě a v plátně, s barevnými ilustracemi Aloise Mikulky, poetickými, magickými, lidově naivními. Publikaci byla věnována mimořádná péče, je přiložen soupis literatury kritické i téměř kompletní seznam literatury „spekulativní“, vyšlé u nás po r. 1989, kniha obsahuje jmenný i věcný rejstřík s podrobným vysvětlením základních termínů paranormální literatury, výstižnou předmluvu Miroslava Holuba, informace o autorech textu i ilustrací i anglické resumé. K posouzení knihy pozval doc. Mornstein pět recenzentů. Už z těchto fakt je zřejmé, že jde o publikaci, která je chloubou brněnské Masarykovy university.

„Utopený Archimedes není míněn jako vědecké dílo“, píše autor, ale ani jako dílo populárně-vědecké nebo jen dokumentární. Mornstein chtěl především nastavit zrcadlo těm, kdo podlehli svodům neověřené víře a pokusit se otevřít oči alespoň některým, kdo dosud nepodlehli navěštitelné víře v bludy. Neměla to být kniha „truchlivá“, ale sloužící i „obveselení myslí“. To se zdařilo. Vzniklo kultivované, zcela originální dílo na pomezí vědy a beletrie. Místo další chvály uvádím jednu větu z předmluvy M. Holuba: „Pokládám za velké štěstí pro intelektuální úroveň českého knižního trhu, přichází-li ve Vojtěchu Mornsteinovi vědecký pracovník s oním morálním „zákonem v sobě“, který se věnuje boji s programovým topením Archimeda se systematickou pozorností a jen nejnnutnějším sarkasmem.“

Kniha je rozčleněna na čtyři relativně samostatné části. V úvodní, „Proč se utopil Archimedes“ informuje autor nejen o svém záměru a pramenech, ale vysvětluje zejména historické, sociologické a psychologické příčiny vzestupu pseudovědy a víry v paranormální jevy a zasvěceně vykládá, jakými metodami zastánci takových jevů pracují, jak zneužívají médií a jaká rizika představují pro důvěřivé pacienty.

Jádrum Utopeného archimeda je část druhá, „**Malý alternativní slovník**“, ve kterém originálním způsobem Mornstein vykládá 150 hesel, typických termínů paranormální sféry, počínaje „Alchymii“ a „Životy před-

cházejícími“ konče. Výklad hesel není suchou racionalistickou analýzou, ale jemně ironickou, místy však až sřízavě sarkastickou, jindy zas úsměvnou intelektuální interpretací pavědeckých názorů. Každé heslo je zpracováno v několika větách a je pečlivě vybroušeným klenotem s mnoha facetami, citací, vědeckou informací, dedukcí dovedenou ad absurdum, hyperbolou nebo anekdotickou poznámkou. Ale posuďte sami, pod recenzí otiškujeme několik příkladů.

Třetí částí knihy jsou dva věcně, kvalifikovaně zpracované články, analyzující fenomén UFO a kořeny homeopatie. Jeden z nich, hodnotící z širšího hlediska fenomén UFO a jeho odnože, jsme přetiskli již do našeho Zpravodaje v 1. a 2. čísle 1999.

Čtvrtým oddílem knihy je potom soubor recenzí deseti v ČR vyšlých knih, převážně ze sféry alternativní medicíny, z nichž Mornstein vybírá nejtýpičtější, mylné a medicínsky až absurdní výroky a věcně je vyvrací. Ironie je zde mírnější, kritika ale ostrá. Jednoznačně vyslovil Mornstein svůj názor v nadpisu tohoto oddílu: „...neboť jejich jest království nebeské“.

Od recenzenta se ovšem očekávají i kritické připomínky. Vidím jen jednu, nepodstatnou: Čtyři části knihy netvoří zcela homogenní celek. Dva články, týkající se UFO a homeopatie, se poněkud vymykají svou formou i svým objektivním tónem z rámce ostatních částí knihy. Je tu ale větší problém, nikoli výtka: Kniha bude možná dělat problémy laikům a čtenářům, vzdělaným jednostranně. Čtenář by musel mít znalosti z fyziky, biologie, medicíny, historie, ale také by musel blíže znát metody alternativní medicíny a jiné pavědecké „systémy“, aby porozuměl námitkám a sarkasmům doc. Mornsteina a aby plně vychutnal zesměšnění fantaskních metod a názorů. Autor sice věděl, že nelze psát jen pro intelektuály - proto velice vhodně doplnil knihu jak širokým seznamem literatury, tak i dvěma rejstříky -, ale přesto bude četba pro některé méně informované čtenáře záležitostí náročnou. Knize tedy asi porozumí a v plném rozsahu ji ocení jen omezené vzdělanější publikum, ale snad právě tam je knihy nejvíce zapotřebí, protože „jistá část akademické obce je pohotová zapomenout na vzdělání a vzývat magii doby rudolfínské“ (Holub). Přesto jsem přesvědčen, že by měla být k dispozici všude, ve všech knihkupectvích a knihovnách i ve studovnách vysokých škol a že by po jejím prvním, vzhledem k vypravení knihy omezeném nákladu, mělo následovat vydání další.

Jiří Heřt

Knihu Utopený Archimedes je možno si objednat v knihkupectví Atlantis, Rektorát MU, Žerotínovo nám. 9, 602 00 Brno.

Ukázky z Utopeného Archimeda

(Přetištěno se souhlasem vydavatele.)

AURA

Původně název pro charakteristický psychický stav předcházející epileptickému záchvatu (grand mal). Dle klasických psychotronických výzkumů je to však spíše nehmotná jemná substance či emanace vznikající v blízkosti živých bytostí a přičítá se dosud korektnímu fyzikálnímu popisu. Souvislost aury s epilepsií takto dostává novou dimenzi. Velmi silnou a barevnou auru mají zejména senzibilové a jiné psychicky výjimečné osobnosti. Část aury putuje spolu se svým zdrojem, část se odtrhává a ulpívá na různých předmětech v podobě povlaku nebo jednotlivých chuchvalců, tak zvaných *auroidů* – termín zavádí autor. Má schopnost pronikat i optikou fotografických aparátů a usazovat se ve fotografické emulzi. Aury kladné a záporné mají pravděpodobně schopnost anihilace, přeměňují se přitom v informační zápach. Dnes se aura uvádí často do souvislosti s „biopolem informačním“, „bioplasmou“ a pod. Značné obliby dosáhlo zviditelňování aury pomocí Kirlianovy fotografie, kteréžto světelné obrazy však vznikají i kolem pivního uzávěru, umístíme-li jej do vysokofrekvenčního elektromagnetického pole - viz pojednání o elektrických výbojích v plynech, které lze nalézt v patřičné literatuře.

ČAKRY

Energetická centra a transformátory bioenergie. Je jich sedm a vyskytují se od podbřišku až po hlavu, při čemž k hlavě se zvyšuje jejich spiritualita. Čakry se znázorňují jako trchytýřovité struktury komunikující s okolím, pokud nejsou právě neprůchodné. Navenek se projevují vířivým pohybem bioenergie, zvané v těchto souvislostech *prána*, který lze zachytit pomocí kyvadélka počnuvšího konat pohyb v příslušném směru. Kyvadélko se nekývá, jsou-li čakry ucpané (těžko říci čím, vzhledem k neobyčejné pronikavosti kosmické energie čili bioenergie). Neprůchodnou čakru je nutno profouknout přívalem nějaké vhodné energie vlastní či cizí. Některé čakry jsou pravotočivé a některé levotočivé a všechny spolu komunikují prostřednictvím páteře. Jako nevhodnější anatomická struktura se k tomuto účelu jeví míšní kanálek, který je dutý od pozadí až k

hlavě a k ničemu jinému se stejně nehodí. Nevíme zatím, co se stane, dojde-li k přepojení vzájemně si odpovídajících či dokonce neodpovídajících čaker dvou různých jedinců. Nepochybně je předávána energie. Předpokladem je ovšem stejný smysl rotace komunikujících čaker, jinak by s možná mohly vzájemně ucpat nebo poškodit.

GAIA

Jedna ze stravitelnějších postmodernistických koncepcí, která na základě patrně v těžké chvíli formulovaných teoretických úvah několika biologů, především pana Lovelocka, postuluje, že celá Země či alespoň její biosféra představují samojediný superorganismus, nadaný vlastní inteligencí. Živá bytost Gaia se od jiných živých bytostí liší tím, že se dovede obejít bez obcování se superbytotstmi jiného pohlaví - alespoň se nám to tak dosud jeví. Je též ovšem možné, že objevení se člověka na povrchu Gaie je prvním příznakem její sebezničující degenerace a umdlévajícího rozumu. Vzhledem k tomu, že převažující formou života na Zemi je rostlinstvo, lze i Gaiu považovat za rostlinu, na které ovšem cizopasí i elementy jiné. Koncepce Gaie nás zbavuje nutnosti přemýšlet nad významem evolučních činitelů, jako jsou mutace a přirozený výběr, či nad ekologií, neboť vše je pak řízeno jinak. Lze jen doufat, že imunitní systém Gaie dokáže eliminovat ty složky jejího organismu, které se ukazují jako škodlivé, nebezpečné a nefunkční.

LEBKA KŘIŠŤALOVÁ MAYSKÁ

Údajný kultovní předmět vybroušený mayskými kněžími v okurkové sezóně jejich kultu. Z hlediska moderní alternativní vědy se jedná o předměty pocházející nejspíše z Atlantidy, protože Mayové neměli žádné diamantové brusky na broušení křišťálu. Bylo to zjeveno jednomu z badatelů, který je současně majitelem lebky. Americká antropoložka dr. Caldwellová rekonstruovala obličej podle této lebky a zjistila, že patří osmnáctileté mongoloidní dívce, nejspíše nějaké významné kněžce. Jméno dívky z nepochopitelných důvodů oznámeno nebylo. V této souvislosti si dovoluji oznámit, že dle mých měření je výsledkem rekonstrukce obličeje podle lebky kostlivce z Pražského orloje tvář osmatřicetiletého černocha z Utahu, což je fakt, který si zasluhuje mimořádnou pozornost.

Ministerstvo zdravotnictví už „nevzdělává“ lékaře v ALTMED

V naší české medicíně se absurdita, iracionalita a duchovno zabydly. Ve vědeckých kruzích není pochyb o tom, že převážná většina metod tzv. alternativní medicíny (AM) odporuje vědeckým poznatkům a že jsou specificky neúčinné. Takto jsou studenti informováni na lékařských fakultách v zahraničí, např. v USA a v Anglii. V Německu mají dokonce podle rozhodnutí Ministerstva zdravotnictví fakulty povinnost objektivně informovat studenty o těchto metodách. U nás je to jiné. Jsou lékařské fakulty (HrKr), na kterých se AM vyučuje, a také na farmaceutických fakultách přednášejí např. homeopati svou „vědu“. I v postgraduálních kursech pro lékaře probíhalo donedávna podobné „vzdělávání“. Do konce minulého roku se v pražském IDVPZ (Institut pro další vzdělávání pracovníků ve zdravotnictví) přednášela homeopatie a existovala pro ni dokonce samostatná subkatedra. Teprve zásah ministra I. Davida ukončil tuto bohubilou činnost. Také v analogickém ústavu Ministerstva zdravotnictví, v IDVPZ v Brně, se přednášela nejen homeopatie, ale i EAV, elektropunktura podle Volla, zcela nesmyslná metoda, kdy údajně lze např. měřením elektrického odporu na palci nohy určit chorobu vnitřních orgánů a z krabice zatavených skleněných ampulek, které drží pacient v ruce, vybrat vhodné homeopatikum (kurs 004/244). V kursu aromaterapie (006/244) se potom lékaři vzdělávali ve výběru vhodných léčebných vůní a ve „zvládnutí receptury esenciálních olejů“. Pochváleno budí ministerstvo. Také ředitel IDVPZ v Brně, MUDR. Petr Svačina, nás asi chtěl potěšit sdělením, že v letošním roce výuku alternativní medicíny ukončil. Začátek lepších časů? Bohužel ne, přijdou horší: Česká akupunkturistická společnost ohlásila pro r. 2000, ve dnech 16. - 19. 3., seminář Nové poznatky v Aurikuloterapii. Hádejte, kdo je organizátorem? Jistě, IDVPZ v Brně.

AP

Science or else?

Ve dnech 19. - 31. ledna 1999 uspořádala Akademie věd ČR ve spolupráci s Eidgenossische Technische Hochschule Zuerich zajímavé kolokvium za účasti deseti zástupců z každé země, z Česka a Švýcarska, jehož cílem bylo prodiskutovat možnost obrany vědy před iracionalitou. Na programu byly tři tematické celky: Metodologie výzkumu a validita vědeckého poznání, Redukcionismus a jeho alternativy a Věda a společnost. Z našeho klubu byli k diskusi přizváni dr. Grygar a dr. Heřt. Jednání nevedlo ke konkrétním výsledkům, ale potvrdilo nutnost hledat cesty, jak se vyrovnat se ztrátou prestiže vědy. Zjistili jsme však, že existují výrazné rozdíly v chápání nebezpečí šíření iracionality mezi našimi a švýcarskými vědci a také mezi vědci a filozofy. Bohužel se to potvrdilo i při opakovaní kolokvia v listopadu 1999, které bylo věnováno projednání Deklarace o vědě a využití vědeckých poznatků, vzešlé z jednání Světové konference o vědě v Budapešti v červenci 1999. Švýcarští vědci a filozofové, ve shodě s Deklarací, vřele doporučovali pečlivě uchovávat a podporovat domorodé „poznání“ (indigenous knowledge) včetně léčitelských metod. V úžasu jsme např. vyslechli nadšenou přednášku o antroposofii, genialitě Steinerově a mystických vlastnostech jmelí. Dalo by se jistě protestovat, že Steiner nebyl zrovna domorodcem a na stůl položit kilogramy argumentů proti evidentní mylnosti jeho názorů a mnohých metod alternativní medicíny, ale věcná diskuse se nekonala a byli jsme zjevně v menšině. Ano, přesvědčovat veřejnost o významu vědy a racionality bude nesmírně obtížné, jestliže postmoderní vlna zaválí vedle filozofie i vědce a vědu. Prof. Zahradník, prezident ČAV, chce přesto ještě v této diskusi na mezinárodní úrovni pokračovat a pokusit se do ní prosadit racionální myšlení a hledat nadále cesty, jak proti protivědeckým názorům ve vědě a veřejnosti vystupovat. Pro náš klub je cenné vědomí, že AV ČR má stejné cíle jako my a že uznává náš klub jako svého partnera.

JH

Nová fyzika

Zajímavý článek uveřejnil D. Voss v časopise Science 284, 1252-4, 1999, pod názvem: „Nová fyzika našla svůj přístav na patentním úřadě“. Autor referuje o tuctech nových patentů z poslední doby, které byly uděleny zařízením, která jsou založena na principech zcela cizích vědění, jako je např. exotická nukleární fyzika, princip perpetuum mobile nebo psychické síly. Patentní úřad USA, „Patent Office“, který byl kdysi považován za pevnou bariéru proti pseudo-

vědeckým tvrzením a zařízením, se hroučí pod dnešním rekordním přívalem žádostí o patenty v důsledku nedostatku kvalifikovaných odborníků. Mnozí z inspektorů dokonce jsou sami stoupenci paranormálních názorů. Výsledkem je, že se o takových nesmyslných patentech už píše jako o racionálních i v časopisech i knižních publikacích. Jak se dalo čekat, po publikování Vossova článku se řada držitelů těchto patentů ozvala a ostře jeho článek odmítla.

K. Frazier

Věda a kreacionismus

V USA je stále velice živým problémem evoluce, Darwinismus versus kreacionismus. Avšak na rozdíl od České republiky, kde neexistuje ani jediná moderní učebnice evoluce nebo oficiální stanovisko vědeckých společností, americká Národní akademie věd vydala v r. 1999 nové vydání publikace *Science and Creationism: A View from the National Academy*, a „Teaching about Evolution and the Nature of Science“. Knihy jsou určeny pro učitele, vychovatele i politiky a obsahují nejen základní evoluční téze, ale i poslední vědecké poznatky z oblasti evoluční vědy včetně odmítnutí nového kreacionistického hnutí, „Intelligent design“. Zastánci tohoto hnutí, přeložitelného nejspíše jako „Tvořivá inteligence“, se na rozdíl od předchozích forem kreacionismu snaží hledat vědecké argumenty pro odmítnutí evoluce. Jedním z nich je teorie velkého třesku a specifické nastavení 12 základních fyzikálních konstant, které umožnily existenci života. To nemohlo vzniknout náhodně, ale jen zásahem transcendentálního Tvůrce. Dalším argumentem je názor, že molekulární struktury, jako je DNA nebo složité molekulární procesy probíhající při srážení krve, tvoří zcela neredukovatelný komplexní děj, který lze vysvětlit jen tak, že všechny procesy probíhají současně. Z toho údajně logicky plyne, že výklad těchto procesů jako postupný evoluční proces je nepřijatelný. V knize jsou tyto argumenty vyvráceny. Kniha, přístupná i neoborníkům, obsahuje základní informace o vzniku vesmíru a země, důkazy pro biologickou evoluci s údaji z paleontologie, srovnávací anatomie, biogeografie, embryologie i molekulární biologie. Připojen dodatek s odpověďmi na nejčastější dotazy. 35 stránkový výtah je dostupný i našim čtenářům na webu: <http://nap.edu/html.creatio-nism/>.

Skept. Inq.
5/23, 1999

Kreacionistické „důkazy“

V zápětí po ostudném zrušení výuky evoluce v Kansasu Výborem pro vědeckou výchovu publikoval Berkeleyý profesor práva Philip E. Johnson, jeden z nejznámějších kritiků evoluce (Jeho kniha „Spor o Darwin“ vyšla česky v r. 1996 v nakl. Návrat domů.), článek ve Wall Street Journal (16. srpna 1999) pod názvem „The Church of Darwin“. V něm přinesl zprávu, že podle významného čínského paleontologa „nejsou recentní fosilní nálezy z Číny konsistentní s Darwinovou teorií evoluce.“ Fyzik David E. Thomas, prezident společnosti New Mexicans for Science and Reason, si chtěl toto tvrzení ověřit a požádal prof. Johnsona o sdělení, který čínský paleontolog a kde publikoval články, ve kterých popisuje uvedené fosilní nálezy. Johnson odpověděl, že dr. Thomasovi jméno čínského vědce nesdělí, protože mu nechce způsobit nepřijemnosti. Mimo to uvedl, že tento čínský „vědec“ ještě nic nepublikoval v angličtině. „Když jsem to slyšel, spadla mi čelist,“ prohlásil Thomas, „něco takového je možné v politice, ale ne ve vědě.“ Johnson svým článkem v prestižním Wall Street Journal vytvořil z ničeho, bez uvedení literatury a bez uvedení jména čínského „vědce“ autoritu, na kterou se už odvolávají další kreacionistické články. „Tvrzení“ čínského vědce pokládají za další důkaz vědecké opozice proti Darwinovi.

Skept. Inq. 6/23, 1999

Z druhého břehu

Blíží se duben, doba, kdy je každoročně pořádán veletrh Harmonie. Přináší nezapomenutelné zážitky. Ing. O. Kracíková už své dojmy předdeslala ve fejetonu. Na této stránce vypisujeme některé části přednášek, proslovených v rámci Harmonie 1999 a také popisy některých přístrojů a metod, jak vše zachytil a viděl dr. S. Libovický, kterému za zaslání všech materiálů velice děkujeme.

Z přednášek na konferenci Harmonie 1999

P. Nyvegura: Je lidská duše skutečně omezena na nervový systém?

Indický model psychologie vychází z pojetí čtyř těl. První tělo se nazývá DŽIVÁTMA. To se soustředí pouze ve středu prsou a je to, co je v Bibli nazýváno Obrazem božím. Zde v této oblasti spočívá Obraz čirého absolutna, do kterého se člověk duchovním úsilím a zejména Milostí Boží může probudit a kde se může zpřítomnit s Boží přítomností. Je to Nejhlubší tajemství lidské existence, takže ani samotná indická písma o tom mnoho nehovoří. Jenom spíše hovoří o tom, že je nevyjádřitelné, neuchopitelné, že to není ani Jedno ani Dvojí a že je to Nejniternější Tajemství, ze kterého vyvěrá veškerý náš život, ze kterého vyvěrá veškerá Prána nebo - řekněme - Kosmická Energie. Druhé tělo je tak zvané Tělo Velké Příčiny, rovněž velmi obtížně uchopitelné, neboť v tomto těle se nacházejí prazáklady našich Karmanových sil, prazáklady Prvorozvinutí struktur lidské duše. Zde se Karmanová Energie a vůbec veškerá Prána stává čirou, zatímco DŽIVÁTMA pouze pulzně jakoby nepulzuje, je neuchopitelná skrze Tělo velké příčiny - se stává Působící a napomáhá rozvíjet lidskou duši.

V Těle velké příčiny se mohou nacházet nejobtížnější prapříčiny některých našich nemocí. Pakliže tyto poruchy jsou dány už v Těle velké příčiny, je velmi obtížné je řešit a pomáhají na ně pouze najrazantnější metody karmajógy, spojené s důkladnými znalostmi naší astrologie.

Ing. V. Bažant, předseda České psychoenergetické společnosti: Duše a její léčivé síly.

(Z ohýbání lžiček Uri Gellerem plyne:) Když se takhle dá ovlivnit normální materiál klasický, proč by se nemohlo takhle ovlivnit tělo? Protože jako prakticky docházíme k tomu, že jako to léčitelství patří do takzvaných psychických jevů. Ty psychické jevy - jak to charakterizoval profesor Jahn, jedná se o jevy, kde dochází k přesunu informací a energie za působení vědomí způsobem, který není schopna současná věda vysvětlit. Z toho je třeba vycházet, poněvadž myslím si, že právě to léčitelství duchovní je na tomto založený. Poněvadž tam prakticky ten léčitel, to znamená ten, který funguje jako ten - jako prostředník, myslím, - se dostal do toho stavu trochu jiného než ten - do těch jiných úrovní vědomí. Nejenom, že tak se dostává sám, ale přesně tak do toho převádí toho pacienta. A vlastně tam dochází k propojení, takže ten léčebný proces probíhá úplně jiným způsobem, než jako tím klasickým, kdy do toho je zapojeno plné vědomí toho nemocného člověka. To znamená především myšlení a myšlenky... Víte, třeba pan dr. Pekárek říkal této léčitelce: Tady by bylo třeba přidat energii, tady by bylo třeba ubrat energii. To byla zkušenosť. A ta léčitelka neřekla nic. Ta do toho vědomí nevstupovala, jenom působila, a výsledek byl tento, jak vidíte. To znamená, že za tohoto způsobu jako působení, to znamená, kdy do toho ta léčitelka nevstupovala vědomě, ale automaticky, tak tam kde bylo třeba energii přidat, tak tam byla přidána, kde bylo třeba energii ubrat, tam byla ubraná. To znamená skutečně, tenhle ten způsob harmonizování.

Miroslav Maršálek, fyzik: Dobrozdání autora kosmologické teorie k velkoplošným léčivým obrazům pana Juháse

Slova a částečně i činy lidí roztáčí oběh energie v okruhu, který má dvě části. Část pod vlivem lidí vnáší podněty, které jsou výsledkem izolované existence pozemských bytostí. Část s převahou rychlých energií vnáší integritu a tak se obě části okruhu vzájemně oživují a vedou mezi sebou dialog asi jak muž a žena. Slovo a částečně i činy stanovují chod kosmických energií, který se v dalším pokračování zpravidla neobejde bez přeslechu. Ten se citlivému člověku jeví jako připomínky, inspirace víceméně opět ve formě slov, na která reaguje dalšími slovy, dokud mu slova stačí. Když slova dojdou, přetlak energií vyvolává víze... Skutečný svět kosmických energií je více než čtyřrozměrný, avšak vzniká z příspěvků, které se dobře vejdu na plochu. Mandala je dokonce jednorozměrné sdělení, v jakém pořadí se jednotlivé kategorie kosmických sil zapojují do tvoření.

a co tam uvidíte a přečtete v letácích

Energetické léčivé obrazy

Energeticky vyzařující léčivé obrazy výtvarnice Jany Sedlmajerové působí blahodárně na Váš organismus. Lze z nich jak čerpat novou energii, tak i relaxovat nebo při nich cvičit. Budou na Vás vyzařovat tak, jak Vy sami potřebujete, stačí pouze být v místnosti, kde visí.

Nabídka Ateliéru GA/MO

Psychosomatická arterapie ve své praxi využívá energeticko-informační působení rezonančními stimulatory GA/MO, chráněných u Úřadu pro průmyslové vlastnictví. Tak jako nerosty nesou v sobě informační paměť Vesmíru, stejně tak rezonanční stimulatory GA/MO nesou v sobě informaci zdraví.

Životní energie Čchi-kung

Mistr Čchi-kungu je schopen vstupovat do telepatického kontaktu nejen s lidmi, zvířaty a rostlinami, ale i s jednotlivými částmi živých organismů. Tzn., že je schopen „vidět“ dovnitř buněk, orgánů, těla. Umí dokonce stanovit diagnózu i na dálku. Je jasnovidný a „jasnoslyšný“, ovládá práci s bioenergií, umí pomoci této energii léčit. José Silva tedy neobjevil nic nového - staří Číňané znali tajemství „harmonicky synchronizovaných mozkových hemisfér a hladiny alfa“ již před 4000 lety. Díky tomu je jejich systém mnohem dokonalejší.

Z Bionovin

...Jakmile se semeno dostane do půdy, chopí se jej živé tepla, vody a půdního vzduchu.... Vzniká „chaos“, obsah semene se podobá primě materi. Do nastalého chaosu mohou působit formující kosmické síly. Proto je důležité, abychom osivo vyseli ve vhodný okamžik za příznivé konstelace. Kdo chce získat speciální osivo, měl by sledovat siderický rytmus Měsíce, tedy jeho průchod zvěrokruhem. Je třeba meditativně se podle goethenistické metody vžít do vlastnosti charakterizujících kvalitu jednotlivých znamení zvěrokruhu.

Depolar, přednáška pana Sylvara

...Ten Depolar je zvláštní tím, že je směsí duchovní a elektrické energie. Duchovní složku fyzika vylučuje. Naopak elektrická složka se považuje všude jako negativní. Depolar tím, že se připojí na dlouhý vodič nebo na radiátor, vytváří obvod pozitivní energie. Jako byste prosvětlili místnost světlem, které nevidíte. Mnoho senzibilů je vidí, vidí auru kolem těla, vidí záření tvarů. Ale všichni jsou zatím bez informací. Já se domnívám, že během pár let v Čechách se bude zvyšovat počet lidí, kteří budou nejen očima vidět g hlasy, pocity....

M. Dubský: Léčení energiemi vhodných kamenů - leták

Krystalický řád je tvar všeho života. Podstata a krystalů je vytvoření a udržování organizace. Skupiny pevných látek - od skály, dřeva a vody až ke svalům, kostem a genům, všechny se mohou popsat jako „krystaly“. Všechny hladiny tvoření od Galaxií k lidem a atomům atd., se mohou uvažovat jako organizovaná inteligence, která je v přírodě vysoce krystalická. Inteligence lidská mozková má jako svůj protiklad inteligenci energetickou neverbální, kterou má celá příroda.

Egely Wheel

Tento malý, snadno ovladatelný přístroj můžete používat, abyste objektivně měřili vlastní životní energii.... Lidé s výjimečnými schopnostmi a s velmi vysokou hodnotou „kvocientu vitality“ (VQ) dokážou roztočit kolo přístroje i ze vzdálenosti několika desítek centimetrů. Pro tyto jedince stačí „vystřelit“ z prstů energii směrem k přístroji. Efekty byl objeveny empiricky a fyzické základy ještě nejsou zcela vysvětleny. Předpokládá se, že živá hmota je schopna nějakým záhadným způsobem produkovat magnetické monopoly.

**Tento zpravodaj rozmnožujte a rozdávejte!
Rovněž tak členské přihlášky!**

Upozornění členům Sisyfa

Věda kontra iracionalita

Program dalších večerů 5. cyklu přednášek v budově Kanceláře AV ČR v Praze, Národní tř. 3, místnost č. 206, vždy třetí čtvrtek v měsíci, od 17.00 hod:

17. února 2000: Keltové v Čechách - Z pohledu archeologa (PhDr. Petr Drda) a **Pravda a mýty** (Věra Nosková).

16. března 2000: Problematika sekt - Iracionální představy v některých sektách (PhDr. Zdeněk Vojtíšek) a **Způsoby psychické manipulace** (MUDr. Prokop Remeš).

20. dubna 2000: Geneticky modifikované potraviny a jejich domnělá rizika - panelová diskuse (Prof. RNDr. Jaroslav Drobník a PhDr. Čestmír Hrdinka).

18. května 2000: Akupunktura na rozcestí (Prof. MUDr. Jiří Heřt), **Elektroakupunktura podle Volla** (MUDr. Jan Hnízdil) a **Předávání Bludných Balvanů za r. 1999.**

Členské příspěvky

Vážení přátelé, uplynul další rok a zahajujeme již 6. ročník naší činnosti. V letošním roce bychom rádi uskutečnili dávný slib a vydali čtyři čísla Zpravodaje. Podmínkou je dostatek financí. Vzhledem k tomu, že v minulých dvou letech jsme museli naše aktivity i korespondenci s našimi členy z finančních důvodů omezovat, bylo schváleno výroční schůzí 30. 9. 1999 zvýšení členských příspěvků pro r. 2000 na 200,- Kč. Věříme, že je to částka únosná pro všechny naše členy. Do tohoto čísla Zpravodaje vkládáme opět složenku (Pozor – nové číslo konta) a prosíme, abyste svůj členský příspěvek uhradili co nejdříve. Děkujeme.

☒ Zpravodaj SISYFOS

– neperiodický bulletin občanského sdružení Sisyfos – Českého klubu skeptiků, členu evropského sdružení ECSO (European Council of Skeptical Organizations) a světového sdružení CSICOP (Committee for the Scientific Investigation of Claims of the Paranormal).

☒ Kontaktní adresa Českého klubu skeptiků:

Ing. Olga Kracíková, Haštalská 27, 110 00 Praha 1, tel.: 02 / 231 19 74.

Běžný účet u České spořitelny, Praha 2, číslo 9161329, kód banky 0800.

Adresa na internetu: <http://www.fi.muni.cz/sisyfos/>

☒ Zpravodaj SISYFOS, číslo 1 / 2000 – vyšlo v březnu 2000. Připravili je prof. Heřt a doc. Pekárek.

☒ Grafická úprava, zlom a tisk:

„Firma PIP“, Konopova 431/6, 155 00 Praha 5 – Řeporyje, tel./fax/zázn.: 02 / 652 46 07, tel.: 0602 / 35 22 63.

☒ Příspěvky do zpravodaje Sisyfos pošlete na adresu: Prof. MUDr. Jiří Heřt, Bezručova 91, 430 03 Chomutov. Delší příspěvky pošlete nejen na papíře, ale i na disketě v T602 či v jiném častěji používaném textovém editoru. Příspěvky by neměly přesahovat 100 řádek.

Zpravodaj dává argumenty, členové nechť je aktivně šíří.

Zpětná adresa:

Ing. Olga Kracíková
Haštalská 27
110 00 Praha 1

Podávání novinových zásilek povolila Česká pošta, s.p., odštěpný závod Praha, č.j. nov. 6352/98 ze dne 23. 1. 1998.

PLACENO HOTOVĚ

Νοτινωπ
πληκτι
ποπολενο

**Zpravodaj
SISYFOS
1./2000**

--	--	--	--	--